

Problemi antropologiji i istoričestoj etnografiji Aziji

ANSSSR Inst. etnografiji izdat. »Nauka«, Moskva 1968, 3-272.

Zbornik je posvećen uspomeni na Dr. Maksima Grigorijeviča Levina (1904—1963) čiji je naučni rad bio usmeren na proučavanje etnogeneze naroda SSSR. Uporedo sa tim on je veoma često obrađivao antropološku problematiku i etničku istoriju naroda Afrike, Istočne Azije i Amerike. U tom duhu je sastavljen i zbornik koji mu je posvećen.

Uvodni članak V. P. Aleksejeva »M. Grigorijevič Levin« (s. 3—12) odnosi se na život i rad ovog istaknutog antropologa, jednog od neimara sovjetske i svetske moderne antropologije.

G. F. Debec u radu »Prilog karaniometrijskog određivanja dela mongoloidne komponente u raznorodnim grupama stanovništva SSSR« (s. 13—22) utvrđuje antropološke i etničke elemente iz kojih su nastale evropske i mongolske grupe naroda.

J. J. Roginski u prilogu »O poreklu Polinežana« (s. 23—33) raspravlja o Hejerdalovoj »južnoameričkoj« teoriji nastanka Polinežana i utvrđuje da sigurnih podataka o njihovom poreklu nema, već je znatno više argumenata koji govore u prilog njihovog porekla iz jugoistočne Azije.

V. V. Ginzburg »K antropologiji Turkmena« (s. 34—50) ukazuje da je antropološko proučavanje Turkmena otpočelo krajem XIX. veka. Pominje i analizira teorije o njihovoj »istočno sredozemnoj« rasnoj pripadnosti, o mongoloidnim crtama i značenju veštačkog doterivanja lobanja.

T. A. Trofimova u prilogu »Još jednom o lobanjama iz Lukovskog groblja ananinske kulture« (u vezi s pitanjem o niskom licu mongolskog tipa u Sibiru, s. 51—91) čini osvrt na iskopavanja vršena na ovom lokalitetu uoči i po drugom svetskom ratu. Ta istraživanja ukazuju da je sibirski mongoloidni tip bio u tesnoj vezi sa evropskim pa je još od neolita naovamo dolazilo do međusobnih dodira preko Volgo-Kama. V. P. Aleksejev u radu »Sibir kao kolevka obrazovanja rasa« (s. 92—107) ukazuje na geografsku sredinu, vreme naseljavanja, rasnu diferencijaciju autohtonog stanovništva, specifičnosti i karakter procesa prilikom obrazovanja rasa.

I. I. Grohman raspravlja o »Srednjoazijskoj koloniji u Pribajkalju« (s. 108—126) i zaključuje da se među ovim stanovništvom nazire dosta evropeidnih antropoloških elemenata. Te elemente su po Grohmanu preseljenici iz srednje Azije doneli u Pribajkalje.

T. D. Glatkova i G. L. Hit u prilogu »Dermatoglifski materijal nekih sibirskih naroda« (s. 127—147) utvrđuju da ovaj element u Sibiru ne zavisi od rasnih karakteristika.

I. M. Zlotarjova u opširnoj antropološkoj monografiji proučava Jukagire (s. 148—177). Pored toga ona daje etničku istoriju ovog starinačkog stanovništva naseljenog po severoistočnom Sibiru.

L. P. Lašuk raspravlja o »Sirtja — starim stanovnicima Subartika« (s. 178—193). To je jedna od onih prastarih grupa o kojima se među Nencima priča, a čije postojanje s druge strane, potvrđuju arheološki i drugi nalazi.

J. B. Simčenko »Neki podaci o starom etničkom supstratu u sastavu naroda severne Evroazije« (194—213) iznosi na osnovi rodovske strukture podatke o Nganosima, jednoj samojedskoj grupi, koja je u tesnom dodiru sa stanovništvom severoistočnog Sibira.

B. O. Dolgih raspravlja o »Matrijarhalnim crtama u verovanju Nganosana« (s. 214—229), najsevernijim stanovnicima staroga sveta.

I. S. Gurvič iznosi neke podatke o »Kultu svetog kamenja u evroazijskoj zonitundra« (s. 230—238) na kojima se veoma često naziru antropomorfni oblici.

I. S. Vajštajn iznosi »Kratku istoriju proučavanja Tuvinaca« (s. 240—255) grupe koja u naučnom pogledu ima poseban značaj jer je reč o veoma starim etničkim grupama i njihovom društvenom uređenju.

Najzad, tu je i prilog S. A. Tokareva »Novo o poreklu egzogamije i totemizma« (s. 256—270).

Kao što se vidi, knjiga je veoma sadržajna i pre svega bogata građom iz problematike kojom se Levin inače bavio. Uostalom, to je sasvim razumljivo jer je ovaj zbornik veoma lepih priloga i posvećen uspomeni na tog istaknutog sovjetskog antropologa, nažalost nedavno preminulog.

Petar Vlahović

V. S. Starikov, Materijalna kultura Kitajcev severo vostočnih provinciji KNR ANSSSR, Institut etnografiji, izdat. »Nauka«, Moskvi 1967, str. 3-256.

Vladimir Sergejevič Starikov, verovatno, pripada onoj generaciji ruskih naučnika kojima se bila pružila prilika da duže vremena promatraju život i kulturu narodnu u severnim kineskim provincijama. Rezultat tog njegovog promatranja je njegova sažeta, ali veoma sadržajna studija u kojoj je prikazana materijalna kultura kineskog Severa i to isključivo sa etnološke tačke gledišta.

Veoma pregledno autor je prikazao osnovne karakteristike seoskih i gradskih naselja ističući da njihov razvoj na prvom mestu zavisi od geografske sredine, a zatim i od etničkog sastava stanovništva. Dalje se veoma iscrpno govori o narodnoj arhitekturi, staništima i pokućstvu i u gradskom i u seoskom tipu naselja (s. 17—83).

Pisac je veoma detaljno proučio kinesku narodnu odeću i obuću trudeći se da sve to prikaže u evolutivnom razvoju od najranijih vremena pa sve do naših dana (s. 84—105). Kineska narodna ishrana po svojoj raznoobraznosti i materijalu od koga se priprema, predstavlja problem za sebe. Dovoljno je napomenuti da jelovnik obuhvata nekoliko stotina kombinacija različitih jela. O svemu tome, kao i o raznim napitcima, autor u svojoj razpravi opširno govori (s. 106—134).

Takođe su opširno prikazane poljoprivredne sprave (s. 135—168), saobraćajna sredstva (s. 169—183), orudja za lov, ribolov i sabiranje lekovitih trava (s. 184—210) i muzički instrumenti (s. 211—224).

Na kraju knjige je kraći zaključak i registar upotrebljene literature. Najzad, u knjizi je i registar upotrebljenih kineskih termina, ali nažalost bez prevoda, što će onima koji ne poznaju kineski jezik nesumnjivo pričinjavati teškoće.

Knjiga je bogato ilustrovana originalnim fotografijama i crtežima, što još više upotpunjuje inače pregledan tekst.

Pošto sam i sam izvesno vreme boravio u krajevima čiju materijalnu kulturu Starikov prikazuje, moram posebno naglasiti da je to učinio veoma savesno i, prvi u etnografskoj

literaturi uopšte, upoznao nas sa savremenim narodnim tekovinama jedne stare kulture koja ima, od uporednog, daleko širi naučni značaj. S druge strane, knjiga se može i u metodološkom pogledu obrade određene materije preporučiti naučnim radnicima koji se bave sličnom problematikom.

Petar Vlahović

Problemi etnografiji i etničkoj istoriji narodov vostočnoj i jugo-vostočnoj Aziji ANSSSR »Nauka«, Moskva 1968, str. 5-284.

Nije zgorega napomenuti da u zaglavlju, u posveti stoji: »Profesoru — učenci«! Reč je o zborniku radova posvećenom Nikolaju Nikolajeviču Čeboksarovu, antropologu, etnologu i istoričaru kulture koji zauzima jedno od vodećih mesta na lestvici svetske antropologije. S puno razloga posvetili su učenici ovaj zbornik svom profesoru. Ali, istodobno su ostali na visini svoga učitelja, trudeći se da razviju njegovu metodu.

H. C. Raljdin iznosi u radu »Etnički sastav savremenog stanovništva NR Mongolije« (s. 11—35) proces formiranja mongolske nacije od XIII veka do naših dana.

V. P. Darbakova prikazuje »Tradicionalno zapadno mongolsko stanište i njegovu evoluciju u uslovima socijalističkog života« (s. 36—48). Zapravo, govori se o etničkoj grupi Kalmicima koji su do Oktobarske revolucije bili na nomadskom stupnju razvoja, a od tog vremena su stalno nastanjeni, što je, bez sumnje imalo izvesnog odraza na njihov život i razvoj. Prikazana je i društvena organizacija Kalmika, poznatih po tradicionalnom stanovanju u kibitkama.

K. J. Meškov analizira »Osnovne etape etničke istorije Filipina (do kraja XIX. veka)« (s. 49—94). U ovoj raspravi učinjen je osvrt na razvoj Filipina i njegovog etnosa u periodu do pojave Evropljana, a zatim je taj proces praćen u istorijskim tokovima kolonizacije. Autor zaključuje da se on u suštini bitnije nije izmenio kao proces kolonizacije.

A. A. Bernova prilogom »Stanovništvo istočne Indonezije« (s. 95—126) utvrđuje da istočna Indonezija čini jedinstvenu etničku oblast koja ima karakteristike prelazne zone između Zapadne Indonezije i Okeanije. Ove svoje postavke potkrepljuje analizom bogatog etnografskog materijala.

A. N. Dementjeva-Leskinen saopštava »Nove podatke o Man Vijetnama« (s. 127—136) i zaključuje da je ovo stanovništvo dospelo sa krajnjeg jugoistoka Azije u današnji Vijetnam tokom XIII veka.

J. V. Česnov u radu »Narodi Kava« (s. 137—182) prikazuje razvoj jedne veoma značajne grane monkhmerske grupe naroda koji su se rasprostirali, a delimično i danas žive rasuti, po jugoistočnoj Aziji, posebno u Južnoj Kini i Indokini.

E. V. Ivanova u prilogu »Običaji Taj u Tajlandu« (s. 183—210) govori o običajima o rođenju, svadbi, pogrebu i zemljoradničkim kultovima kod ovog stanovništva koje naseljava ogromna prostranstva Južne Kine i Jugoistočne Azije. Veliki deo običaja o kojima je reč u ovom radu potiče iz praskozorja ljudske istorije.

N. L. Žukovskaja govori o »Uticaju mongolsko burjatskog šamanstva i domaćih verovanja na lamaizam« (s. 211—236), koji predstavlja sinkretizam budizma s šamanstvom i različitim plemenskim kultovima naroda centralne Azije i južnog Sibira.

S. I. Korolev ukazuje na »Proučevanje etnopsihologije u Japanu« (s. 237—248) jer ova disciplina u poslednje vreme uzima sve više maha i poziva se u pomoć za rešavanje različitih etničko socijalnih pitanja.

A. M. Rešetov raspravlja o »Osnovnim pitanjima starije istorije Juga Istočne Azije« (s. 250—281). Zapravo, reč je o etnogenetskim procesima stanovništva u predelima južno od reke Jangce i paleontološkim nalazima koji objašnjavaju procese humanizacije i sapiëntacije u ovim oblastima, veoma značajnim za etnogenezu čoveka uopšte.

Ipak, mora se naglasiti, od posebnog je značaja u ovom zborniku to što se istovremeno razmatraju i problemi razvitka čoveka kao biološke jedinke i problemi njegovog duhovnog razvoja. Uostalom, ukoliko se želela opravdati deviza na početku zbornika, »Profesoru — učenicu!« drukčije se nije moglo ni postupiti jer je Nikolaj Nikolajevič Čeboksarov ravnomerno promatrao »biološko jedinstvo celog i tražio njegov filozofski značaj«. Bar se meni, kao poznavacu njegova dela, tako čini, a to su pokazali i njegovi učenici.

Petar Vlahović

Loški razgledi XVI.

Muzejsko društvo v Škofji Loki, 1969, str. 288.

Revija, ki redno letno izhaja in jo urejuje 7-članski uredniški odbor, izdaja in zalaga pa Muzejsko društvo v Škofji Loki, je to pot posvečena počastitvi občinskega praznika. Za uvod je objavljen program proslave 30-letnice Loškega muzeja, ki sta jo pripravila Muzejsko društvo in Loški muzej 31. avgusta 1969 v muzejski galeriji. Slavnostna govora na proslavi »O nastanku in razvoju Loškega muzeja« (France Planina) in »Nekaj misli ob 30-letnici Loškega muzeja« (Andrej Pavlovec), kakor tudi predavanje dr. Emilijana Cevca »Umetnostni delež loškega ozemlja v preteklosti«, to troje je objavljeno kot uvodno poglavje tega letnika. Iz govora Franceta Planine spoznamo težave, skozi katere se je muzej prebijal v treh desetletjih, in veliki napredek, ki ga je dosegel do danes. Andrej Pavlovec, ravnatelj muzeja, govori o nadaljnjih načrtih in možnostih, ki se odpirajo muzeju. Ob tem zlasti utemeljuje potrebo, da se izboljša personalno in finančno stanje muzeja, in predlaga konkretne dopolnitve, ki naj bi jih muzej dosegel do 1. 1973, ko bo Škofja Loka praznovala 1000-letnico obstoja. Posebej je zanimiv podatek, da se je obisk Loškega muzeja od prvih povojnih let do danes povečal za dvajsetkrat in so v letu 1968 naštel 22.000 obiskovalcev. Dr. Emilijan Cevc nas v svojem prispevku vodi skozi zgodovino umetnostnih stvaritev na tem ozemlju od dni, ko arhivski viri prvič omenjajo Škofjo Loko, do danes. V tem preglednem delu je avtor ovrednotil posamezna dogajanja na umetnostnem področju v vseh obdobjih in posebej pojasnil pomen tistih, ki so presegle lokalni okvir. Škofjo Loko označuje za mesto, ki je bilo od vseh slovenskih mest najbolj zvesto lastnemu umetnostnemu izročilu in lastnemu umetnostnemu razpoloženju.

Posebno poglavje je posvečeno narodnoosvobodilnemu boju.